

raïts, passeigs = passeïts, enuigs = enuïts, faigs = faïts, boïts, roïts, etc. PEJUS va donar *pitx* com a forma única. I avui sabem que aquesta ja era la pronúncia popular d'aqueixos plurals en el S. XIII, gràcies a les grafies *enuyts, muyts, leyts* de les *VidesR.* (veg. *VidesR.* vol. I, p. 11, § 14, i *LleuresC.*, 313). D'altra banda en aquest text veiem les grafies *un rayt de sol i un estuyt de pa* (per *estoig de*) (ibidem). I això fóra també bastant, i encara més, convincent: admetre que *esquitx d'aigua, esquitx de vi* i anàlegs van passar d'hora a *esquit de* --- i des d'ací es generalitzà aquesta forma. Com més hi penso més clar em sembla que, entre una cosa i altra, degué ser aquesta la gènesi d'aquesta variant menys onomatopèica. —³ Basant-se en aquesta forma Parodi (*Rom.* xvii, 66) emeté la teoria que l'it. *schizzare* era un germanisme de la família de l'angl. *shoot*, el b.-al. ant. *sciotan* i l'al. *schiessen* 'tirar', amb -zz- longobarda. En la qual no cregué ningú; en efecte és insostenible per raons geogràfiques un longobardisme amb africada en occità, català, portuguès, sense comptar la manca de coincidència semàntica i altres raons. Una altra etimologia germànica proposa Gamillscheg, *Rom. Germ.* II, per a *schissar, schizzar* de tot el Nord d'Itàlia en el sentit de 'prémer, esclafar', que Bruckner, *VRom.* II, 180, li posa en dubte ja per raons de lingüística germànica. Em sembla no menys errònia, perquè és clar que això va amb el prov. *quichà, esquichà* id., i per tant no pot sortir d'una base SLITJAN. Cf. el que dic més avall. —⁴ No veig el sentit precís de *pendre l'esquit* en la frase «en la diada de Sant Jordi prengué l'esquit» en l'alcoià Jordi Valor i Serra, *La n. serra de Mariola*, p. 79; cf. Arrens *esquit* supra. En el cast. fronterer d'Anna (V. de Navarrés): *esquit* «salpicadura», «gota de líquido o de aceite frito», «dícese de persona flaca, enclenque o de mal genio». A Énguera *esquitón* «salpicadura» (Gulsoy, 1978). —⁵ Com que això mateix es diu *esquitxegós* (caldria escriure *esquitxegós*) a Reus no crec que sigui un cpt. (ben inversemblant també pel sentit) amb *gos* 'ca', com ha entès Alcm, suposant-li un plural en -gossos, sinó un adjectiu en -egós. Veg. *esquitxega* infra. —⁶ En efecte, *escatxill* 'esquitx' tort. (BDC III, 95; Moreira, *Folkl. Tort.*, 418).

ESQUIU, d'origen germànic, provinent d'una forma emparentada amb l'ags. *scēoh* (angl. *sby*), i l'a.-al. mj. *schiech* (al. *scheu*) 'tímid', 'espantadís, que s'esporgueix', 'desbocat': potser descendent d'un gòtic *SKIUHS, germà de les citades formes germàniques. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

«En Roger, fort sots mal e *squiu* que no atorgarietz vós treves --- al rei de França», Desclot, § 166 (*NCl.* v, 123.30), «Nós l'aviem enviat al rey dels Tartres, que era vengut de là e que-ns aportava bon messatge --- e dixem al rey de Castella, e-l rey tenc la cosa per gran e per *esquiva* e fort maraveylosa, e dix-nos que aquela gent era molt falsa ---», Jaume I (Ag., 468.10); «dementre que Blanquerna anava enaxí per

lo boscage, ohí devant si una veu molt agra e *squiva*; molt fo marvellat Blanquerna de la veu que ohia --- él viu venir dues dones --- la una dona plorava e planyia forment ---», Lluïl (*Blanq.*, *NCl.* I, 216.5); «los dits Richs hòmens anaren al Infant a Corbera --- e trobaren-lo molt brau e molt *esquiu* de ço que li dixerren, sí que-s partiren los uns no bé dels altres, e tornaren a Nós a Algezire», Jaume I (Ag., 498.3f.); «axí tost con lo cavaler a<r>rant venia ensà e anava a la tomba, l'anamic, qui-ls conexia per pecadós, axí<a> de la tomba, e veyà que éls estavan anbolcats en luxúria e an eniguitats, los feya gran paor de la vèu *asquiva*, que éls ne perdian lo poder del cos», Reixac (*Questa*, 30.19, traduint *voiz horrible et espoantable*).

Avui l'adjectiu *esquiu* està molt antiquat, fora de la llengua poètica: jo diria que solament conserva alguna vitalitat en el nivell popular en alguna comarca extrema. L'usa algun cop el rossellonès Saisset (*Catalanades*, 177), que certament no gasta altres mots que els del poble; i també en veig algun testimoni a Menorca, en la frase *fer anar esquiu* 'sebrar el pànic': «que l'amo 's va baraià / amb una lloca dalt s'era: / sa lloca feia *coc-coc*, / i l'amo, amb un bon garrot, / tot ho feia anar *esquiu*» en unes cobles populars (Camps Merc., *Folkl. Men.* I, 96, repetides quasi igual a 1, 172).

En canvi s'ha mantingut popular el verb *esquivar*, derivat d'*esquiu*; com a reflexiu 'esverar-se, escandalitzar-se, indignar-se' ja a mj. S. XIII: «¿Déus te guarda de mals / e-t dóna 'ls béns d'on vius, / ez al diable vals? / Si:ls béns perts no-t n'*esquius!*», Guillem de Cervera (*Prov.*, 70d); «exaltar-se, somoure's: «tramès R. Mascaró, cunyat seu, e en B. Salt al poble menut, e féu-los sermonar, segons que desús es dit, tant que lo poble s'*esquivà* tant forment, que com foren deuant lo comte, dixerren alguns del poble, a pesar dels paers, que tot hom que inquisició y volgués fer, que morís», en el procés de P. de Palau (Camarasa, 1295-1299), CaCandi, *MiscHiCat.* II, 173; «Nós anam-nos en a Hosca, e no volguem armar cavallers per tal que no s'*esquivassen* per Nós; e ans que Nós fóssem là, exiren-nos los bons hòmens de la vila ---», Jaume I (§ 30, 52.10); «e vós *esquivà*s-vos e fos somogut contra él», id. (Ag., 123), i un parell de casos més d'aquesta construcció en la Crònica.

Aquesta construcció, que, ja a l'Edat Mitjana, s'usava sovint parlant de les cavalleries, és la que avui resta encara molt viva (sigui en temps personal o com a part., *esquivat*) parlant d'un cavall desbocat, igual que l'al. *scheu*, com ho he sentit moltes vegades a l'Empordà i Gironès, i ho usa JRuyra: «el tren és un animal que marxa sempre *esquivat*» diu un home popular, traginer (*La Parada*, 99). I així ho trobem ja en el S. XIV: Perceval sense adonar-se'n ha muntat a cavall del diable, que li apareix com un fort cavall: «Perceval vench a la ribe, e la vi axí gran, sí la duptà de pa<s>sar --- lavòs levà le mà e fèu-se en lo front lo signe de la santa Creu, e cant l'enemic se sentí carregat del fax de la creu, que trop li era pesat e greu, sí s'*esquivà* e-s descorporà de Perceval, e anà ferir en